

6+

Нюп

10
2016

ISSN 0207 - 6543

УСТАЗНЫ КЮНЮ

Багъалы шуехум!

Ма, къарап-къарагъынчы, жай кетип, кюз келди. Тюз келди! Адамла тирликни жыйып бошагъынчы сакълады, сабанла орулдула, бичен тишле къаландыла, ындырла мирзеулю болдула. Жер жангы телюсюн – тирлигин берди, къутулду.

Кюз – жылны токъ чагъыды. Токълукъ къудуретни, жан-жаныуарны да ырахат этеди. Энди жер да, адамла да бираз солургъа боллукъдула. Табийгъатны ырахатланган чагъыды.

Кюн да жайдача къыздырмайды, жууаш болгъанды. Жылыуу хычыуунду. Жумушакъ ышара, иймене-иймене къарайды.

Тютюнлеп, булгъанып келиучю суху черекле окъуна эс жыйгъандыла, сабырлангандыла. Жанлы, жансыз затла да, сабырлансала, – ариуланадыла, жарыйдыла. Оюмлу, эсли да боладыла. Тау сууланы халларында бетлеринде да ол кёрюнюп турады. Энди ала женгиллик этмезле, ташагъач ашамазла, жагъаларын оймазла...

Жер кийимин алышындыргъанды.

Терекле, тешинип, акъ тонларын киерге хазырланадыла.

Кюз арты кюнле шошлукълары бла адамны келюн сабырлыкъгъа, сагъышха, оюмгъа, кюн тууушха тартадыла.

Бу кезиуде жашау сартындан, дунялыкъдан сагъыш этерге, ойланыргъа, китап окъургъа, жазыу этерге бир да байтамал – тынч, алапат заманды.

Табийгъат тауушлукъ Устазды. Жашаргъа юйретеди. Ташы-агъачы да устазды. Ташы чыдамлыкъгъа юйретеди, агъачы – ёсерге, чагъаргъа юйретеди.

Устазны Кюню да бу айгъа тюшгени бошдан болмаз деп келеди келюме. Устазда табийгъат кюню барды. Табийгъатда устазлыкъ барды.

Экилери да ушашдыла.

Экилери да акъылынгы, эсинги ёсдюредиле.

Шуехум, аны юсюнденмиди сени да сагъышынг?

Терезеден къарап тураса.

Анда уа – алтын суу ичирилген терекле, тау этеклеге жангы ургъан кёк алысын да, анда отлай тургъан малла да, агъаргъан тау башлары да...

Бары да – Устазны кюнюнде...

КЪУЛИ Къайсын

Жорт, жорт, гылыуум!

(Аллы – 9-чу санында.)

Чегем тауларына жылы кюн жайылгъанды. Жай бошалып, кюз башлана тургъан кезиу. Мен да, акъ гылыучугъума да минип: «Жорт, жорт, гылыуум!» – дей, жырлай-жырлай, орамны букъу этдирип келеме. Жаным-тиним – гылыуум! Атамы къарындашы Горда саугъагъа берген гылыуум. Аныча акъ гылыуу элибизде жокъду. Келеме, жортуп. Арбазыбызда ання бла селеше тургъан Баттал, мени жетгеними керюп, къууанды:

– Ма Ако кеси да!

Мен, жоргъама кеси эркинине къоюп, ана къарындашымы аллына барып саламлашдым:

– Салам алейкум, Баттал!

– Алейкум салам, жигит!

Баттал, Саниятха къарап:

– Кересе да, Саният, сен жашынгы сабий сунуп тургъанлыкъгъа, жетген кишича саламлашханын? – Сора, манга бурулуп:

– Заманында жоргъаны къызындырып жетгенинг ючюн аперим, Ако! Сени бир къууандырайым деп келип тура эдим мен да.

– Не бла, Баттал?

– Не бламы? Окъугъан этериксе.

– Неге?

– Хар неге да. Адам болургъа. Келесе да мени бла?

– Къайры?

– Школгъа.

– Ол а не затды?

– Барсакъ, билirse. Хайда, тебире!

Баттал коммунист эди. Революцияны адамы. Акъла бла уруш этип, аты айтылгъан киши. Кеси да мен билмеген бир къуллукъда ишлеучю эди.

– Сабет блас элде школ ачханды, – деди Баттал. Мангама, аннягъама айтды – айыралмадым. – Анда таулу сабийлени окъургъа, жазаргъа юйретирикдиле, – деди.

«А-а, мени ол «ушкол» дегенлерине элтирик кереме», – деп келди келюме. Ання уа, мени ары жиберирге бла къалыргъа билмей, экили болуп турады.

– Да, не билейим, аурууунгу алайым. Бузулуп иш кетмесин деп ансы... «Ушкол» аны несине жарарыкъды, къор болайын жанынга? – деди ання, жалынган ауаз бла.

– Сен къаллайла селешесе, эгечим! – деп урушду Баттал. – Бузулуп кетгени къой, ёксюзюнгю къурагъан этерикди! Жангы блас аллайлагъа деп ачханды школну. Къарангылыкъдан, жахилликден къутулур эселе деп... Алайды, Саният. Сен а не бузулгъан, не жоюлгъан хапар айта эсенг да, билмегениме!..

Арсарлы болгъанлыкъгъа, анамы не амалы бар эди коммунист къарындашыны айтханына бой салмай!

– Хо, къатайын, хо, сен айтханлай... – деди. Мудах болду.

Мен а, Баттал менден не излегенин билалмай, бу «ушкол» дегенинден жукъ да ангылауум болмай, анняны жарсыгъанына эсим кетип, дыгылау болуп турама. Жаланда мен билген, мен ангылагъан – уллула не айтсала да – аны этген: ала гитчеледен эсе акъыллыдыла. Кёп биледиле. Манга андан башха жорукъ жокъ эди. Ання мени ол затха юйретгенди. «Кесингден таматаны айтханын эте тур, балам», – деп. Ол аны дайым да сёзюдю. Артыкъ ыразы болмасам да, Батталны ызындан тебиредим.

Тау бетледе терек чапыракъла, къызара-саргъала, жылтырайдыла...

Баттал да, мен да жолда бара тургъаныбызлай, жангы хуналагъа жетержетмез, къарасам – Горда, кёк эшегине отунла жюклеп, баш энишге келе тура. Горда атамы къарындашыды. Сейир хапарланы, жомакъланы кёп билгени ючюн, барындан да бек аны сюеме. «Ы-хы, къалай иги болду: энди Горда, мени бу «ушкол-мушкол» дегенлерине жибермей, биргесине алады» деп къууандым. Бизге жууукълашханлай, Горда жарыкъ саламлашды:

– Жол болсун, Баттал!

– Сау бол, Горда. Тейри, отунланы уа чий жеркден этмегенсе...

– Да, хоу, жанмайдыла деп сылтау эталлыкъ туйюлдюле.

Экиси да къол тутушуп саламлашдыла. Горда мени да инбашыма тийди.

– Сен а къайрыса, Ако?

– Билмейме, – дедим мен мудах ауаз бла.

– Къалай?.. Къайры баргъанынгы билмейми бараса?!

– Мен школгъа алып барама, – деди Баттал мени орунума. – Бюгонден башлап, бизни Ако да бирси жашчыкъла бла бирге окъуугъа жорюрюкдю.

Баргъаны басмаланырыкъды.

БИРЛИКДЕ – ТИРЛИК

Бир кишини он жашы бар эди. Аланы хар бири, кеси суйген затны этип турган болмаса, башхасы айтханнга тынгыламай эди. Алай бла быланы бири да, зат тындыралмай, онгмай эди.

Бир кюн аталары, он чыбыкканы бир бирине байлап, жашларына айтды:

– Хей, ахшы уланла, быланы ортасындан кыйсыгъыз сындырса, анга жараган бир ат берирме! – деди.

Жашла, не кюрешдиле эсе да, сындыралмадыла.

– Да муну дуняда бир адам да сындыралмаз! – дедиле.

Аталары, чыбыкканы бауларын тешип, бир-бир сындырды.

– Алай а ким да сындырыр! – дедиле жашла.

Аталары айтды:

– Сиз, бу чыбыккыла бирге байланганча, акылыгъызны, кырыу-угъузну бир этсегиз, сизни дуняда бир киши да хорламаз. Алайсыз а жарлы да сиз болурсуз, душманыгъыз да сизни хорлар.

Ма андан сора жашла, биригип, бек насыплы болганларын айтыучу эдиле аппаларыбыз.

«Чокунa-Эфенди» (2014)

деген китапдан.

**Басмагъа САБАНЧЫЛАНЫ Арипа
жарашдыргъанды**

«МИНГИ ТАУНУ КЪОЛ ЫЗЛАРЫ»

Тюркде «Минги Тауну къол ызлары» деген сайлама китап басмаланганды. Аны Тюркде туууп ёсген, арт онбеш жылда Америкада жашагъан таулу къыз – Къочхарланы Леман жарашдыргъанды. Ана тилине, Ата журтуна, халкъына тансыкълыгын алай бла билдиргенди.

Китапха нарт сёзле, жомакъла, таурухла, сабий назмучукъла, жырчыкъла, Къарачай-Малкъарда, Тюркде, Америкада жашагъанланы чыгъармалары киргендиле.

Леман Китабын алгъыш аякъныча кётюреди:

*Уой, амин дегиз!
Къолубузгъа алайыкъ, ичине бир къарайыкъ,
Окъуюкъ, Таулу сёзлени эсибизге салайыкъ!
Бу китапны къолуна алгъанны жашауу насыпдан толсун!..*

Биз билген, билмеген да элберле, Тюркде сакъланган таулу нарт сёзле. Нарт сёз а, билесиз, не къарт болмайды, не тот болмайды – алтынды! Да, ма аллай алтын къобюрчекди Леман жарашдыргъан Китап. Аны жер жюзюню къалайында да – ана тилин, ата журтун, миллетин тансыкълагъан къарт да, жаш да журегине къысарыкъды. Ызы къалын болсун!

«Нюр»

КИТАПНЫ САБИЙЛЕГЕ АТАЛГЪАН БЕТЛЕРИНДЕН

Э Л Б Е Р Л Е

*Гитче бекки-чекки.
(шндп)*

*Къарт оруслу, къарт оруслу,
Сакъалындан тарт оруслу.
(чареш нож)*

Не барама-барама –
Балта узуну баралмайма*.
(теш нәшп)

* Биз «бешик» деп биле эдик.

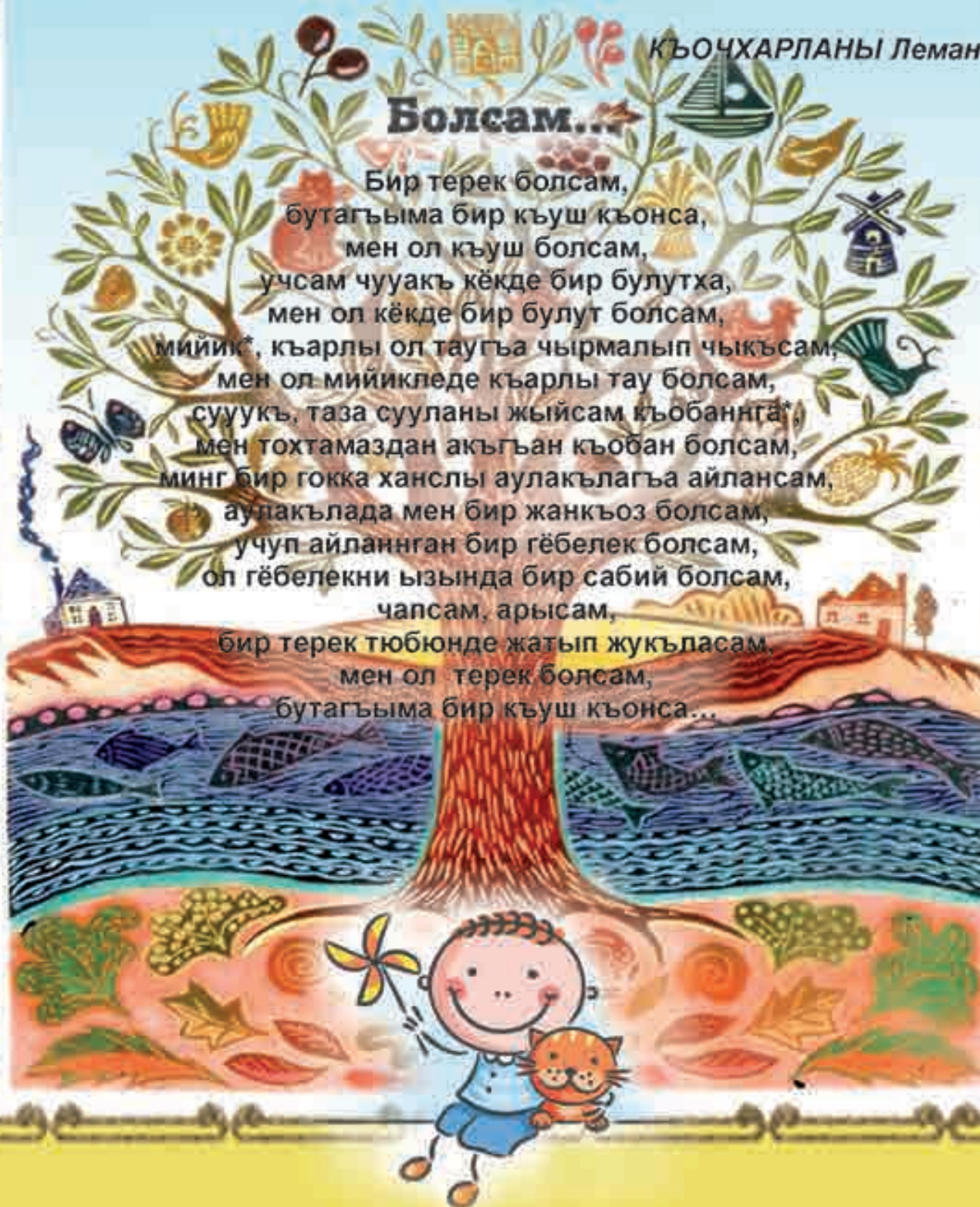
Къочхарланы Леман фахмулу назмучуду, сабийчиклеге атап назмула да жазады. Ол аланы «Нюр» журналгъа аманат этгенди – гитче окъуучулагъа жетди рирсиз деген нюзюрю бла. Тыш къыралда туууп, ёсюп, жашап, ана тилин алай тазалай сакълагъаны ючюн, сакълагъан бла къалмай, ана тилинде тауушлукъ назмула да жазгъан Леманнга уллу ыспас этебиз. Ана тилине аллай терен магъана бергени, ол суймеклиги, ол этген иш не уллу махтаугъа да тийишлиди!

«НЮР»

КЪОЧХАРЛАНЫ Леман

Болсам...

Бир терек болсам,
бутагъыма бир къуш къонса,
мен ол къуш болсам,
учсам чууакъ кекде бир булутха,
мен ол кекде бир булут болсам,
мийик*, къарлы ол таугъа чырмалып чыкъсам,
мен ол мийикледе къарлы тау болсам,
сууукъ, таза сууланы жыйсам къобаннга*,
мен тохтамаздан акъгъан къобан болсам,
минг бир гокка ханслы аулакълагъа айлансам,
аулакълада мен бир жанкъоз болсам,
учуп айланган бир гёбелек болсам,
ол гёбелекни ызында бир сабий болсам,
чапсам, арысам,
бир терек тюбюнде жатып жукъласам,
мен ол терек болсам,
бутагъыма бир къуш къонса...

БИЙ УЛУЧУКЪ

(Аллы 7-9-чу санында
басмаланганды)

VI

Эй, Бий улчукъ! Аз-аздан мен да ангыладым сени жашауунг къалай мудах, эригиулю да оза тургъанын. Кеп заманны сени жүрегинги бийлеген жаланда бир зат болгъанын – кюнню батханына суйюнюп къарагъан. Мен аны тертюнчю кюнню эрттенлигинде билдим, сен

– Ингирни бек сюеме. Кел, кюн къалай батханына къарайыкъ – дегенингде.

– Да, бираз сакъларгъа керекди.

– Нени?

– Кюнню батарын.

Бир кезиучюкге сейирсиндинг да, сора айтхан сезюнге кесинг кюлдюнг.

– Мен энтта кесими юйде сунуп турама! – деп.

Кертиси бла да... Ким да биледи: Америкада кюн тюш бола туруп, Францияда кюн батады. Бир такъыйкъаны ичинде Франциягъа тюшюп къалыр амал болса, кюнню батханына суйюнюп къараргъа боллукъду. Алай, ме-дет, Франциягъа жол алай узакъды да, алай узакъды. Сен жашагъан жулдузда уа шинтигинги арлакъ тепдир да, кюнню батханына жангыдан къара да олтур. Сен алай этип да тургъанса кюнню батханына къараргъа суйген чагъынг-да. Жангыдан къара да, къара, къара да, къара. Кюн батхан кекге...

– Бир жол кюнню батханына бир кюннге къыркъ тёрт кере къарагъанма!

Бираздан а дагъыда алай айтдың.

– Билемисе... бек-бек мудах болсам, кюнню батханына къараргъа суйючюме.

– Сора, ол кыркъ төрт кере кыра-
гъан кюнюнг бек мудах кюнюнгмю эди?
Бий улчукъ жауап бермеди соруу-
ума.

VII

Бешинчи кюн, биягъы кыойчукъну
хайырындан, Бий улчукъну дагъыда
бир тасхасын билдим.

Сорлукъ затыны сагъышын
эрттеден этип тургъанча, ары-бери
ауушдургъаны зат болмай, тюзюнлей:

– Кыойчукъ, кюкюле ашай эсе, гюл-
лени да ашайда да? – деди.

– Аллына тюзгенни барын да...

– Чыгъаналары болгъанланыдамы?

– Чыгъаналары болгъанланы да.

– Сора чыгъанала неге керекдиле
да?

Аны уа мен да билмей эдим. Ишим
бир да кепдю: моторуму хыры бекленип
кыалып, аны буруп кюрешеме. Кырты
бола турама, кесиме жер табалмай
башлагъанма, сууум да тауусула... Ай,
бу жолоучулугъум иги бла бошалсын
манга деген кыоркыуу ичими алгъанды.

– Неге керекдиле чыгъанала?

Бир затны сорса, жауабын алгъын-
чы, кыадалгъанлай турур. Хыр бурулур-
гъа унамай, чыдамым кыуруп, ауузума
келгенича жауапладым.

– Чыгъанала арталлыда керек тую-
юлдюле. Гюлле аланы бош алай, огъур-
суздан чыгъарадыла.

– Охо-о!..

Аз заманны шош болду. Сора
ачыуланнганча айтды:

– Ийнанмайма! Гюлле кыарыусузду-
ла. Халалдыла, хыйласыз да. Кеслерин
батыр кыргюзтюр ючюн этелле алай.
Чыгъаналары болса, бары да аладан
кыоркыгъан сунадыла да, андан...

(Баргъаны басмаланырыкъды).

КЯЗИМ ТУУГЪАНЛЫ, БУ АЙДА 157 ЖЫЛ БОЛАДЫ

Кязим хажи, сабийчиклени тегерегине жыйып, алагъа кеси кѳурагъан жомакъчыкъланы айтыргъа бек сыйюучю эди дейдиле. Не медет, иш этип, заманында аланы киши жыйып кюрешмегенди. Унутулгъандыла. Бу тебен басмаланган жомакъчыкъ да шыкычы Гайыланы Хабийбуллахны эсинде сакъланганды, сабий заманында Кязимни кесинден эшитгени.

Ким биледи, бу затны окѳуп, Кязимни аллай жомакъчыкъларындан аппагъызны, аммагъызны эсинде сакъланганы табылып иш кългъаны болса да...

«Нюр»

КЯЗИМ МЁЧЮ

ТЮЛКЮ БЛА АДАКЪА

Жомакъ

Тюлкю, эт ашаргъа эсине тюшюп, адакъланы ызындан болады.

Адакъла, аны эслеп, чалман башына кълнады да, кълчырып башлайды.

Тюлкю:

– Шуёхум, не кълчыраса алайда? – деп сорады.

Адакъла уа:

– Тюш намаз болгъланды да, азан кълчырама, – дейди.

– Тюш сора, намаз этейик.

– Тохта, – дейди, – алайда эки уучу келе турадыла, ала жетсинле да, бирге намаз этербиз.

Ол заманда тюлкю:

– Керти айтаса, шуёхум,
Сенден алгъла ёлейим,
Абидезим бузулду,
Абидез алып келейим, –
деп кълчады.

БАТЫР ЖАШЧЫКЪ СУЛЕЙМАН

Сулейман, кишиге да билдирмей, агъачда наныкъ талагъа биягъы кесинлей кетди. Чёрчек жашына атасы кёп кере айтханды: «Кесинг жангызлай агъачха бара турма, айыу жолукъса, ашар да къояр. Сен алыкъа сабийсе», – деп. Суратда болмаса, айыуну кёрмеген Сулейманны андан къоркъур акъылы жокъ эди.

Сулейман, наныкъланы аузуна ууучу бла-ууучу бла къуюп, ашыкъмай ашайды. Наныкъ татыуу къулагъына кирип, анга татлыкъсына тургъанлай, бир ёкюрген таууш эшитди. Къараса – тюз аллында арт аякъларына сюелип, боюнунда да акъ боюнчагъы бла, кёмюрге ушаш, бир къап-къара мамурашчыкъ, къоркъгъаны-буюкъгъаны да болмай, «чам-чам» этип, наныкъла ашай башлады. Аны «чам-чамына» сейир этип, Сулейман къарап да бир турду. Сора, наныкъла аздан-аз бола баргъанларына къозуп: «Кёремисе сен муну, желмаууз кибик! Кет, келе турма былайгъа! Бу мени таламды!» – деп къычырды!

Хо санга! Мамурашчыкъны наныкъдан айырылыр къайгъысы жокъ эди. Муну бу халына андан кёп тезалмай, Сулейман, къатына барып, мамурашны тюртюп жерге жыкъды да, экиси да булгъашып башладыла. Бир – мамурашчыкъ тюшеди тюпге, бир – Сулейман. Мамурач, ынычхап, хорлатмазгъа да кюрешди, болсада Сулейман аны онлады. Къалай хорлатыр эди ол бир къылыкъсыз мамурашчыкъгъа?! Ол, жыгъышып, Батырбийни окъуна хорлагъанды элде! Батырбий а алай бош жаш туююлдо, ол тийреде жашланы бирин къалмай жыгъады.

Хорланган мамурашчыкъ агъач таба къачды. Жашчыкъ да: «Бар, бар, бар! Бар да, тарыкъ ананга!» – дегенни айтып, ызындан жумдуругъун кёргюзтдю.

Агъачны теренинден а, баласыны тауушун эшитип, бир мазаллы ана айыу чыкъды. Анымы кёрдю Сулейман, наныгъын-несин да унутуп, будуман этип, эл таба айланды. Юйлерине жетгенде да, талакъ солууун тыялмай, кесин арбазгъа атып, терк окъуна къабакъ эшикни къылычын салды. Аны алай кёргенде, аммасы:

– Ким къоркъутханды, балам, сени быллай бир?! – деп, уллу гузабагъа къалды.

– Ой, аммака, мени ким къоркъуталлыкъды! Бош алай, жашла бла чабышхан этгенбиз, – деди Сулейман, солууун кюнден айландыра...

АБДУЛЛАНАНЫ Марица

Нарты плауружла – алпын жазнабыз

ЁРЮЗМЕК БЛА НОГЪАЙЧЫКЪ ЖОРТУУУЛДА

Андан была ура-бере кетдиле,
Сыртны буруп, сууну жырып ётдюле.
Ёрюзмег'а алгъа чыкъды, озаракъ,
Ёрюзмег'а – Къоланына базаракъ.
Ат тылпыуу туман-туман боларакъ,
Жер букъусун толан-толан бураракъ,
Ат туягъы терен-терен батаракъ,
Жер зылдысын ёрге-ёрге атаракъ,
Атханы да къаргъа-къузгъун боларакъ,
Кёк да къара чаукаладан толаракъ.

Ура-бере, тарта-жорта кетдиле,
Тюзге чыгъып, тууар къошха жетдиле.
Ёрюзмег'а, алгъа жетип, бураракъ,
Миннген аты – Къоланы да бораракъ.
Малланы да буруп жолгъа саларакъ,
Ногъайчыкъ да, ардан тартып, сораракъ:
– Эй, Ёрюзмек, къой, не этесе быланы?
Нек къууаса отлай тургъан малланы?
– Да санга бир кёлек-кёнчек болурла.
– Ай, къой, – дейди, – тойгъан малны солургъа!
Болгъанлыкъгъа, была, – дейди, – Уллу Нартны малылла,
Ай, Ёрюзмек, бет тапмабыз аны бла!
«Къатынладан гюттю урлап къачхан кибик», – дерле да!
Уллу Нартны жерлерилле жерле да.

Андан была ура-бере кетдиле,
Кёп мычымай саулукълагъа жетдиле.
Ёрюзмек да, алгъа кетип, бураракъ,
Ногъайчыкъ да ардан жете тураракъ.
– Ой, Ёрюзмек, нек къууаса быланы?
Нек бураса отлай тургъан малланы?
– Да санга бир кёлек-кёнчек болурла.
– Ай, къой! – деди, унамады бурургъа, –

– Ай, кьой, – дейди, – анам сыргъан тонум бар,
Ай, кьой, – дейди, – атам салгъан жолум бар.
Чыкъгъанмамы мен а, – дейди, – келек-кѣнчек керекли?
Ой, Ёрюзмек, кьой, Ёрюзмек, ётгюр арслан жорекли!
«Бу тѣрт ийнек не кѣрюндю былагъа? – деп кьарарла. –
Къысхарлыкъла, кьайры къыстап баралла? – деп кьаргъарла. –
Арбаздан а къапхын сюрюп ким кѣргенди?!» – дерле да.
Нартныдыла да ма бу малла, жерле да!

Андан была ура-бере кетдиле,
Кѣп мычымай, эчки кьошха жетдиле.
Ёрюзмег'а алгъа болду, озаракъ,
Ёрюзмег'а – бир кесине базаракъ.
Сюрююню да жолгъа кеси бураракъ,
Ногъайчыкъ да – ардан жете тураракъ:
– Ой, Ёрюзмек, кьой, не этесе быланы?
Бу да, – дейди, – Уллу Нартны улагъы!
– Да санга бир келек-кѣнчек болурла.
– Ай, кьой, – дейди, – ол да болмаз огъургъа.
«Эчкини уа не этедиле бу гумулжук кьарала?!
Ай, кьармала къалыгъыз!» – деп кьаргъарла.
Ныгъыш къартла: «Ай, ант жетсин!» – дерле да.
Уллу Нартны жерлериди жерле да!
Уллу Нартны малларылла была уа.
Къара-Къура жанларылла была уа.

Андан была чаба-жорта кетдиле,
Бир ёзенден башхасына ётдюле.
Ёрюзмек да – атым-атим аларакъ,
Ногъайчыкъ да – кѣз туурада боларакъ.
Къынгыраякъ жоргъадады жол азыкъ,
Кесин кючден келтиреди ол жазыкъ.
Аны юсюне Ногъайчыкъ да жюкдю да!
Шо не женгил эсе да – бир тюкдю да!
Ёрюзмег'а озду, дейди, жел этдирип Къоланыны жалкъасын.
Бара барып бурду, дейди, кѣк таланы жылкъысын.
Ногъайчыкъ да жетди, дейди: – Ой, не этесе быланы?
Нек кьоймайса, ой, Ёрюзмек, отлай тургъан малланы?
– Ай, Къонагъым, энди, – дейди, – тюшейик,
Къапхынланы бу жерледен сюрейик.
– Огъай! – деди, унамады Ногъайчыкъ,
Ногъайчыкъдан къаты болуду «огъайчыкъ».
– Огъай, маржа, бирле айып этерле:
Бизни кѣрген нарт улула не дерле?

– Да санга бир келек-көнчек тюшюрюрча эди! – дей.
– Эсингде уа келек-көнчек! – деди, дей. –
Къой, маржа, къой, къартла-къуртла кёрюрле:
«Бу төрт жауур байталны уа нетелле?! – деп кюрюрле. –
Ай, Тейриден сиз а аман табыгъыз а! – дерле да, –
Ай, жокъ эсе, кена, сизни табыгъыз а!» – дерле да.
Уллу Нартны малларылла была уа,
Къара Ногъай жанларылла была уа.

Ёрюзмег'а арыды, Къоланы да терледи,
Ногъайчыкъгъа айтды, дей. – Кеп къыдырдыкъ жерлени.
Да мен тауусдум, – деди, – нарт шагъырей жерлени,
Былайлада бошалад жортууулу эрлени.

– Да сен тауусдунг эсе нарт шагъырей жерлени,
Бошалды эсе былайда жортууулу эрлени,
Сора, – деди, – ызымдан келчи, – деди Ногъайчыкъ, –
Жортууулну къызгъанын кёрчю, – деди Ногъайчыкъ.
Къынгыраякъ жоргъасын жолгъа салды, къатылып,
Ёрюзмекни Къоланын озуп кетди, атылып.
Юч кюн бла юч кече атдан тюшмей бардыла,
Юч кюн бла юч кече суу да ичмей турдула.
Бир къутургъан суугъа да жетдиле, дей, кеч бола,
Ол къутургъан суудан да ётдюле, дей, кюч бла.
Бир Къуругъан-Журтха да, бара барып, жетдиле,
Ол Къуругъан-Журтда да къонушларын этдиле.
Атларыны жерлери кеси аллына алынды,
Алларына ашлары кеси аллына салынды.

Танг ата атландыла тала бла, къол бла,
Сау ыйыкъны бардыла таула бла, жол бла.
Дагъыда бир юч кюнню тюзню барып турдула,
Бир кюн арып тындыла, суу бойнуна бурдула.
Агъач кепюр кибики юсю бла кечдюле,
Биягъы бир къуругъан жерге барып тюшдюле.
Ол къуругъан жерни уа Уру-Журт эд аты да,
Ёрюзмек да нартладан бир эшитген эд айтыб'а.
Атларыны жерлери кеси аллына алынды,
Алларына ашлары кеси аллына салынды.
Жортууулну аягъы иги къууум этдире,
Эрттен бла биягъы кюнню къуууп кетдиле...

(Баргъаны басмаланырыкъды).

БАБАЛАНЫ Ибрахим

ТУУГЪАН ЖЕРИМЕ

О, сен мени туугъан
Халал, эркин жерим!
Балхамчады таудан
Ургъан салкъын желинг.

Къалай чууакъдыла
Кеченг бла кюнюн!
Ала къууанчдыла,
Ала – жарыкъ кёлюм.

Сени теренлеринг
Нечик чомартдыла! –
Барыр терлегеним,
Айтсам жомакъ бла...

Таудан-таугъа атла,
Ёсдюр байлыгъынгы,
Жел этдире, алгъа
Тутуп байрагъынгы.

Къалай сюеме мен
Къолан тауларынгы,
Суула гюрюлдеген
Жолсуз тарларынгы.

Къалай сюеме мен
Агъачланы сенде,
Эштилгенде кенгден
Тауушлары желде.

Алтынды да, жерим,
Манга ма хар юлкюн –
Бир чёбюнгю берип,
Алмам дуния мюлкюн.

Сенде – мени кючюм,
Айтырыгъым санга:
Ёлсем сени ючюн,
Мени саугъа сана!

Ежемесячный литературно-художественный журнал для детей «НЮР» («Свет») № 10-2016 г.

Выходит с января 1982 года
На бажарском языке

Учредители:
Государственный комитет Кабардино-Балкарской Республики по печати и массовым коммуникациям, Общественная организация «Союз писателей КБР».

И.о. главного редактора
А. САБАНЧЕВА

Редакция:
С. АХМАТОВА
А. БЕШЕВ
М. БИШТАЕВ
Т. БИТТИРОВА
Ж. ГУЗЕВ
А. МИШЛАЕВА
М. ОЛЬМЕЗОВ

Художественный редактор
М. ОРАКОВА

Оформлены
Н. АКШОВОЙ

Компьютерный набор и верстка
А. БОШЕВОЙ

Использованы иллюстрации
В. ЕРКО
В. ЗАХОВА

Свидетельство о регистрации
ПН № ТУ 07 - 00102 от 24.12.2014 г.
Управление Федеральной службы по надзору в сфере связи, информационных технологий и массовых коммуникаций по КБР
Подписано в печать
12.10.2016 г.
Выход в свет
30.10.2016 г.
Формат 60x90 1/4
Бумага мелованная
Гарнитура литературная
журнальная рубльница
Печать офсетная
Усл. кр.-отт. 8
Усл. печ. л. 2
Уч.-изд. л. 2,7

Тираж 2010 экз.

Заказ № 596
Индекс 73908
Стоимость одного номера по подписке через ФГУП «Почта России» - 12,47 руб.,
за 6 месяцев - 74,82 руб.

Адрес редакции: 360017
г. Нальчик, пр. Ленина, 5.
Тел.: 42-37-27, 42-14-19
8-928-077-70-67 - Архив
zhurnal_nur@mail.ru

Адрес издателя: 360017
г. Нальчик, пр. Ленина, 5
ГКУ «КБР-Медиа»
Дом печати

Отпечатано в типографии
ООО «Печатный двор»
360030, КБР, г. Нальчик,
ул. Каложного, 1
printhouse07@gmail.com
Тел. 74-11-33

Мецелланы Саида,
Къашхатауну орта школуну
окуучусу.

(Сурат Мамайланы Алийиди)

Жабелланы Лиана,
Яникойну Байсолтанланы Алимни атын
жюриютген орта школуну окуучусу

(Сурат Толгъурланы Кемалныды)

Сиз бу суратлада кѳрген Мецелланы Саида бла Жабелланы Лиана ана тил бла адабият дерслеге суйюп жюриюдюле. Аны къой да, Саидачыкъ ана тилинде назмула окуна жазады. Лиана уа, устазы Геграланы Зарема айтханнга кѳре, экинчи классны бошагъанда, сегиз махтау къагъыт алгъанды школну директору Габоланы Мухарбийни къолундан. Кесини да, уллу болса, ата-сыча, доктор болургъады умуту.

Эки къызчыкъ да, бири – Къашхатауда, бири уа Яникойда жашагъанлыкъгъа, бир бирлерине бек ушайдыла. Не бламы? «Нюр» журналны суйгенлери бла. Мен билеме: бу ариу да, акъыллы да къызчыкъла, жашауда не окууну, не усталыкъны сайласала да, ана тиллерине, аланы окъутхан устазлагъа хурмет эте жашарыкъдыла.

Алай эсе уа – жашау барады!

Сабанчыланы Арипа

БИЛДИРИУ

Журналны юсюнден жазычуланы, окуучуланы, ишибиз бла шагъан-рей адамланы оюмларын сурайбыз – жаратхан-жаратмагъан затларын ачыкъ айтырларын да тилейбиз. Журналны аты, жасалгъаны къалайды, тюрлендирир заты бармыды? Езге, басмаланган чыгъармаланы юслеринден да окуучуланы оюмларын билирге сюе эдик. Магъанасы келишемиди, тили къалайды, ёлчеми, берилиши не халдады – алай-алай шартланы билирге сюе эдик. Неге бегирек эс буругъа тийишлиди? Андан сора да сабийлеге, сабийликге аталгъан жазмаланы да сакълайбыз.

«Нюр»